

การศึกษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาวม้ง บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ จังหวัดพะเยา

A STUDY OF ECONOMIC SECURITY OF HMONG PEOPLE AT SIBSONGPATTANAMAI VILLAGE,
PAYAO PROVINCE

สุภาพร คุชรัตน์

สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
E-mail : lcsrd@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ ตำบลผาข้างน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดพะเยา โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มชาวบ้าน และผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 50 คน ในระหว่างเดือนมกราคม - พฤษภาคม 2553

ผลการศึกษาพบว่า ชาวม้งในหมู่บ้านนี้ สามารถปรับตัวเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดย 1) ปรับเปลี่ยนรูปแบบของการทำมาหากินจากการทำการเกษตรเพื่อยังชีพเป็นการเกษตรเพื่อการค้า โดยมีโครงการหลวงเข้ามาส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น ลิ้นจี่ ขิง หรือผักเมืองหนาวต่างๆ 2) ปรับเอาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มาเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับหมู่บ้าน ด้วยการทำเสื้อผ้า เครื่องเงิน เครื่องดนตรีและอาหารกลุ่มชาติพันธุ์ตากแห้ง ส่งไปจำหน่ายยังกลุ่มม้งผ่านเครือข่ายของตนที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ 3) การออกไปทำงานต่างถิ่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น 4) การส่งลูกหลานให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อจะได้งานที่ดี มีค่าตอบแทนสูง

เมื่อพิจารณาถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาวม้ง บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ พบว่า ประเด็นเรื่องรายได้ อาจมีไขจุดสำคัญ เท่ากับความมั่นคงด้านทรัพย์สินหรือการครองชีพ สิ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจคือ การพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรยื่นมือเข้ามาส่งเสริมการสร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน เช่น การให้ความรู้ในเรื่องการเพาะปลูก การทำการเกษตรแบบพอเพียง การจัดตั้งระบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพปักผ้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชาวเขา การจัดหาตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนการฝึกอบรมให้ชาวบ้านสามารถขยายธุรกิจการปักผ้าไปยังกลุ่มลูกค้าอื่นได้ด้วยตนเอง อันจะเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้ที่เพียงพอและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ชาวม้ง การปรับตัว เครือข่ายทางสังคม

ABSTRACT

The objective of this qualitative research was to study the economic security of Hmong people at Sibsongpattanamai Village in Pa Chang Noi Sub-District, Pong District, Payao Province. The research methods were observation and in-depth interview among 50 Hmong villagers and leaders from January to May 2010.

The study found that Hmong villagers adapted themselves for having economic security by 1) Changing their work pattern to commercial agriculture, planting high yield crops such as lychee, ginger and other cold-weather vegetable crops. 2) Modifying elements of Hmong culture in support of their economic security by handcrafting Hmong traditional clothes, silverware, musical instruments and dried local food and exported those goods to Hmong people living abroad via their relatives. 3) Seeking job aboard or big cities for high income. 4) Supporting their children to have higher education for getting good job and high salary.

When considering economic security of Sibsongpattanamai villagers, it was found that high income was not the important point more than security in property and livelihood. Relying on themselves makes villagers to have economic security. However, the responsible Thai government sector should promote sustainability economic security such as giving knowledge about reproduction, doing sufficiency agriculture, setting cooperative system, supporting work group of embroidering clothes and hill-tribe products by providing both domestic and foreign markets including providing training for villagers to prepare their works with broader visions and expand business to other customers in the future which could support them to have sufficient and sustainable income continually.

KEYWORDS : Economic security, Hmong people, Adaptation, Social network

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ม้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในทวีปเอเชีย ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน ไม่มีบันทึกแน่ชัดว่าม้งนั้นถือกำเนิดมาจากที่ใด แต่มีตำนานเล่ากันว่า ม้งอาศัยอยู่ในดินแดนที่เงียบสงบและมีหิมะปกคลุม เมื่อเกิดสงครามก็อพยพลงมาจากทางใต้มาอาศัยอยู่ ณ ดินแดนที่เป็นประเทศมองโกเลียในปัจจุบัน

หลังจากที่ม้งอพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน ก็ได้แยกออกเป็นสามกลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มที่ 1 อพยพเข้าประเทศเวียดนามที่เมืองหนองเฮด กลุ่มที่ 2 อพยพเข้าประเทศลาวที่เมืองซำเหนือ และกลุ่มที่ 3 อพยพเข้ามาในประเทศไทยและเข้ามาอยู่ที่ประเทศไทยในที่สุด โดยม้งได้อพยพเข้าประเทศไทยสี่ทางด้วยกันคือ

1. บริเวณไชยบุรี ประเทศลาว เข้าสู่ดอยภูแว เขตอำเภอบัว อำเภอกู่ช้าง จังหวัดน่าน
2. แขวงเมืองไซ ประเทศลาว หรือแขวงอุดมชัย

ในปัจจุบัน เข้าสู่ดอยผาหม่น ดอยลำกา อำเภอยางของ อำเภอเทิง อำเภอเชียงคำ ดอยช้าง อำเภอเมือง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย และต่อมาได้โยกย้ายไปสู่ที่ต่างๆ

3. บริเวณภูคา - นาแก้ว และด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นบริเวณที่ม้งเข้ามาอาศัยที่น้อยที่สุด และบางส่วนได้อพยพเข้าไปอยู่ที่เขาค้อ

4. เข้ามาจากสามเหลี่ยมทองคำ ผ่านจังหวัดท่าขี้เหล็กของพม่าขึ้นทางดอยอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (เครือข่ายสิ่งแวดลอมม้ง, 2543)

ชาวม้งในประเทศไทยนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ตามภูเขาสูงห่างจากระดับน้ำทะเล 3,000-5,000 ฟุต ในระยะแรกอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ น่าน แพร่ เชียงราย ตาก และเชียงใหม่ จากนั้นมีการกระจายตัวไปในจังหวัดพะเยา สุโขทัย กำแพงเพชร แม่ฮ่องสอน ลำปาง และจังหวัดเลย (สุจริตลักษณ์

ตีผดุง, 2538) จากการสำรวจพบว่า จำนวนหมู่บ้านที่มั่งอาศัยอยู่
อย่างเป็นทางการ มีประมาณ 260 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร
ประมาณ 160,000 คน (เครือข่ายสิ่งแวดล้อมม้ง, 2543)

หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ เป็นชุมชนชาวม้งที่มี
บรรพบุรุษเป็นชาวม้งลาว ตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 ตำบลผาช้างน้อย
อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนี้ อพยพ
มาจากอำเภอปัว จังหวัดน่าน เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในบริเวณ
หมู่บ้านปัจจุบันเมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ราบ
ซึ่งได้รับการจัดสรรจากทางราชการ เมื่อย้ายถิ่นฐานเข้าสู่ที่ตั้งใหม่
อันมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ทำกิน ประกอบกับสถานะเศรษฐกิจของ
โลกที่ผันผวน ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม
ทำให้ชาวบ้านต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของตนและครอบครัว
และรับเอาค่านิยมสังคมเมืองเข้ามาแทนที่มากขึ้น ส่งผลให้
การดำเนินชีวิตแบบพึ่งพิงธรรมชาติแบบดั้งเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา
ว่า ชาวม้งที่หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปาง
จังหวัดพะเยานี้ มีการปรับตัวซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
อย่างไร เพื่อจะได้วางแผนการดำเนินโครงการพัฒนาความเป็นอยู่
ของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

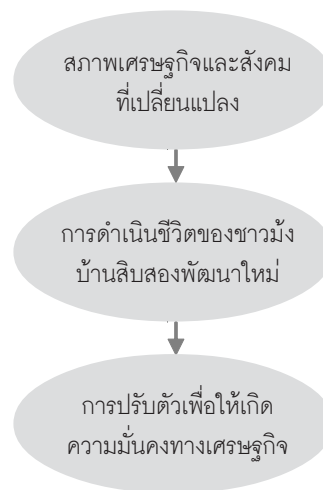
เพื่อศึกษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์
ม้ง หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปาง จังหวัด
พะเยา

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด เช่น
การอพยพย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย หรือการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็น
ค่อยไปที่เกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้
ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิต
แบบเดิมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในความเปลี่ยนแปลงนั้นได้

ชาวม้ง หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่นั้น อพยพมาจาก
พื้นที่เดิมซึ่งเป็นป่าเขาและดำรงชีวิตด้วยวิถีที่เรียบง่าย เมื่อต้อง
เข้ามาอยู่ในสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยที่แปลกใหม่ ย่อมเกิด
ความกดดันที่ทำให้ต้องดิ้นรนประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีข้อจำกัดในเรื่องที่ดินทำกิน ทำให้ชาวบ้าน

ต้องปรับตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
ในครัวเรือน ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ทบทวนวรรณกรรม

Parsons (1960) มองสังคมในฐานะที่เป็น "ระบบสังคม"
ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยๆ สังคมเปลี่ยนจากภาวะดั้งเดิมมาสู่
ความเจริญโดยผ่านกระบวนการแยกย่อยและการผสมผสาน
ทุกระบบสังคมจะทำหน้าที่จำเป็นต่อความอยู่รอดของระบบ คือ
การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
โดยผ่านการจัดนำทรัพยากรมาใช้ การผสมผสานกับของส่วนต่างๆ
ในระบบซึ่งเกี่ยวข้องกับความผูกพันและการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ของระบบย่อย เพื่อจะบรรลุถึงเป้าหมาย และการผดุงรักษาไว้ซึ่ง
แบบแผนที่มีอยู่เดิม

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ หรือ UNDP
ได้กำหนดสาระความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ว่าแบ่งออกเป็น 7 ด้าน
ได้แก่ ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคง
ด้านสุขภาพ ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของบุคคล
และความมั่นคงด้านการเมือง โดยความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ
หมายถึง การมีรายได้ขั้นต่ำอย่างเพียงพอ การไม่ตกงาน
การประกอบอาชีพอิสระ และการสร้างเงื่อนไขสภาพการทำงาน
ที่ได้มาตรฐาน (อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ, 2539: 70-71)

ร่างพระราชบัญญัติสุขภาพ พ.ศ. .... ได้กล่าวถึง
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไว้ว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีอาชีพ
ที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต โดยมีปัจจัยพื้นฐาน

ที่เพียงพอในการพึ่งตนเอง ลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547: 5)

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ (2536: 104-106) ได้สร้างทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในสังคมไทยขึ้น โดยนำเสนอว่า ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เกิดจากการที่รัฐต้องลงทุนในการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆ มากมาย ก่อให้เกิดผลกระทบกับหมู่บ้านที่เคยเป็นอยู่แบบง่าย ๆ มีเศรษฐกิจแบบยังชีพ กลับมาเป็นหมู่บ้านที่ผลิตเพื่อการค้า การติดต่อระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทได้เพิ่มมากขึ้น สังคมเมืองได้พัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว กลายเป็นเจ้าของกิจการที่มีใช้การเกษตร ตลอดจนเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ เมื่อมีการติดต่อระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทมากขึ้นก่อให้เกิดการสะสมทุนทรัพย์ เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน รูปแบบทรัพย์สินที่สำคัญคือ ที่ดิน ดังนั้นแบบแผนการถือครองที่ดินอาจนำไปสู่การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจในหมู่บ้าน นอกจากนี้แล้วสภาพนิเวศวิทยาของหมู่บ้านก็มีผลต่ออัตราการปรับปรุง และพัฒนาอาชีพด้านเกษตรกรรมอีกด้วย

ว่าที่ ร.ท.บุญทวงศ์ เจริญผลิตผล (2544) ได้ทำการศึกษาการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวม้ง ภายใต้โครงการพัฒนาของรัฐในพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่าการอพยพชาวม้งออกจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มาอยู่ที่เขตอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ก่อให้เกิดการปรับตัวของชาวม้งทางด้านเศรษฐกิจ คือการประกอบอาชีพ มีการเพาะปลูกพืชเพื่อขายแทนการทำการเกษตรแบบยังชีพ มีการรับวัฒนธรรมจากสังคมเมืองเข้าสู่ชุมชน มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมที่มีอยู่ มีปัญหาสังคมอย่างปัญหาเสพติดเกิดขึ้น ทำให้ชาวบ้านต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีผลทั้งในแง่ของการพัฒนาและทำลายวัฒนธรรมของชาวม้งในขณะเดียวกัน

ประเสริฐ ตรีการศุกร (2542) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนชาวเขาเกี่ยวกับการลงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยศึกษากระบวนการจัดการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนของชุมชนชาวไทยภูเขา 5 เผ่า ได้แก่ เผ่าปกากะญอ (กะเหรี่ยง), ม้ง, เมี่ยน (เย้า), ลาหู่ และลีซู จากการศึกษาทำให้

ทราบถึงภาพรวมของข้อมูลพื้นฐานชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ข้อมูลผู้รู้และองค์ความรู้ชนเผ่าที่เป็นฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนและชนเผ่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนทำให้สามารถศึกษาวิจัยแบบเจาะลึกในประเด็นที่คาดหวังว่าจะเป็นทางเลือกและทางออกเชิงเศรษฐกิจที่ยั่งยืนของชุมชนได้ ซึ่งริเริ่มให้ชุมชนวิจัยเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและมีนักวิจัยของชุมชนที่สามารถจะนำชุมชนให้เกิดการพัฒนาทางวิจัยและจัดทำกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเองได้มากขึ้น ตลอดจนได้สะท้อนถึงความร่ำรวยในศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าที่สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนที่ร่วมวิจัย และได้ให้ข้อเสนอแนะต่อบุคคลหรือหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำไปพัฒนา และจัดปรับทัศนคติหรือกระบวนการสนับสนุนให้ชุมชนบนพื้นที่สูงได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเก็บข้อมูลภาคสนามที่หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามคือ การสัมภาษณ์และการสังเกต โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มชาวบ้าน และผู้นำชุมชน จำนวน 50 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีอุปนัย สรุปและวิเคราะห์จากข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องของการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต และการทำกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน

ผลการศึกษา

หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 7 ตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2538 ประกอบไปด้วยบ้านเรือนประมาณ 50 หลังคาเรือน เป็นม้งจื๊วะ (ม้งขาว) มีบรรพบุรุษเป็นชาวม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศลาว อพยพเข้ามาในประเทศไทย ผ่านเข้ามายังแถบจังหวัดน่าน เมื่อรัฐบาลไทยเข้าปราบปรามคอมมิวนิสต์ในเขตจังหวัดน่านในช่วงปี พ.ศ. 2508 จึงอพยพกลับไปอยู่ที่ประเทศลาว ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์สู้รบระหว่างเวียดนามกับชาวม้งในประเทศลาวในปี พ.ศ. 2518 ชาวม้งกลุ่มนี้ได้ลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้ง รัฐบาลจึงได้

ภาพที่ 1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่

ควบคุมให้มาอยู่รวมกันที่ศูนย์ควบคุมผู้อพยพหลบหนีเข้าเมือง บ้านน้ำยาว อำเภอปัว จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ภายใต้การช่วยเหลือของ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ก่อนที่ ชาวม้งส่วนหนึ่งจะเดินทางไปยังประเทศที่สาม เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย และอังกฤษ ในส่วนของชาวม้งที่ไม่ได้เดินทางไปต่างประเทศได้อพยพมาอยู่ที่หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ (ภาพที่ 1)

สำหรับที่ดินที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นที่ที่ไม่มีโฉนด แต่ได้รับการจัดสรรจากทางการให้เข้ามาอาศัยอยู่ได้ เป็นเพียงพื้นที่สำหรับการพักอาศัย ในส่วนของที่ทำกินจะอยู่ที่อื่นซึ่งห่างไปจากหมู่บ้าน เป็นที่เช่าเพื่อทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด และสวนลิ้นจี่ บริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปังค่า และหมู่บ้านปางค่าเหนือ

ชาวม้งที่หมู่บ้านนี้แต่เดิมอิงการทำเกษตรเพื่อการยังชีพ ด้วยการทำไร่ข้าว ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และการเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก ชาวม้งจะต้องมีไร่เพื่อไว้ใช้ในการทำมาหากิน โดยสมาชิกทุกคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นคนหนุ่มหรือคนแก่จะช่วยกันทำไร่ เพื่อจะได้มีข้าวเต็มยุ้งเพียงพอสำหรับการกินตลอดทั้งปี ในส่วน

ที่เหลือเก็บก็จะนำไปขายซึ่งมีเป็นส่วนน้อย

พื้นที่บริเวณตำบลผาข้างน้อย อำเภอปอง จังหวัดพะเยานั้นเป็นที่ป่าสงวน ชาวม้งได้รับการอนุโลมให้เข้าไปทำกินในบางพื้นที่โดยไม่รุกล้ำเข้าไปในเขตป่าสงวน เดิมพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่จับจองของชาวเย้า (เมี่ยน) เมื่อม้งเข้ามาอยู่ที่หลังจึงมีพื้นที่ทำกินน้อย ต้องอาศัยการเช่าที่ทำกินจากชาวเย้า หรือเจ้าของพื้นที่เดิมอีกต่อหนึ่ง

สำหรับกิจกรรมเกษตรในรอบปีของชาวม้งนั้น ชาวบ้านจะทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด สลับกับการทำสวนลิ้นจี่ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคมจะเป็นช่วงที่ลิ้นจี่สุก และชาวบ้านจะไปเก็บเกี่ยวลิ้นจี่ขายให้กับพ่อค้าคนกลางอีกทอดหนึ่ง

ชาวม้ง ถือคติต้อง "ทำมาหากิน" มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ตื่นเข้ามาหุงหาอาหารแล้วก็ไปทำงานที่ไร่ กลับมาในช่วงเย็นค้าหากเข้าไปในหมู่บ้านช่วงกลางวัน จะพบว่าหมู่บ้านเงียบสงบมาก ชาวบ้านจะเข้านอนแต่หัวค่ำเพื่อเตรียมตัวตื่นเข้ามาทำงานหนักในวันต่อไป ในช่วงที่ว่างจากงานไร่ ชาวม้งจะออกไปรับจ้างทำไร่ที่ต่างหมู่บ้าน จะไม่อยู่เฉย สำหรับผู้หญิงม้ง เมื่อว่างเว้นจากงานบ้าน ก็จะนั่งปักผ้าเพื่อนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้ากระโปรงสำหรับใส่ในช่วงเทศกาลงานปีใหม่ เสื้อผ้าม้งมีลวดลายการปักที่ละเอียดงดงามมาก และใช้เวลาานกว่าจะทำสำเร็จ โดยเฉลี่ยชาวบ้าน 1 คน จะปักผ้าได้ 1-2 ผืนต่อปี

สำหรับผู้ชายชาวม้ง นอกเหนือจากการทำไร่ และรับจ้างแล้ว ชาวบ้านบางคนมีความสามารถในการตีเหล็ก-ทำเครื่องเงิน ก็จะใช้เวลารว่างในการประกอบอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกต่างหนึ่ง สำหรับทักษะในการทำเครื่องเงินนั้น ชาวม้งที่หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ได้รับการอบรมเมื่อครั้งอยู่ที่ศูนย์อพยพบ้านน้ำยาว จึงสามารถใช้ทักษะนี้ประกอบอาชีพได้

เมื่อรับททางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ชาวม้งที่อพยพมาอยู่ในพื้นที่นี้ มีอาชีพครองตัวด้วยการทำเกษตรกรรมแบบยังชีพเหมือนแต่ก่อนได้ การปลูกข้าวแค่พอกินตลอดปี การปักผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือน การตีเหล็กทำอุปกรณ์ทำมาหากินใช้ในบ้านเรือน หรือการรับจ้างใกล้บ้าน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นไปตามยุคสมัยได้ ชาวม้งบ้านสิบสองพัฒนาใหม่จึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวดังนี้

1) **ปรับเปลี่ยนรูปแบบของการทำมาหากินจากการทำการเกษตรเพื่อยังชีพเป็นการเกษตรเพื่อการค้า** แต่เดิมนั้น

ชาวม้งจะจับจองที่ดินทำกินในการทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพดด้วยการถางป่า แล้วจุดไฟเผาเพื่อใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูก ชาวม้งนิยมมีลูกมาก เพราะมองว่าลูกเป็นแรงงานที่จะช่วยในการทำมาหากิน เมื่อมีครอบครัวขนาดใหญ่ก็จะจับจองพื้นที่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากในปี พ.ศ. 2518-2526 รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีราคาดี ชาวบ้านจึงนิยมปลูกกันเป็นจำนวนมาก ต่อมาข้าวโพดราคาตก ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ลดลงผนวกกับสภาพพื้นที่ที่มีจำกัด และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้การจับจองพื้นที่ด้วยการถางป่าเฉกเช่นในอดีตทำได้ยากขึ้น

เมื่อมูลนิธิโครงการหลวงได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ขึ้นในเขตหมู่บ้านปางค่า ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ. 2530 เพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ตลอดจนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้นนั้น ได้มีการร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการบุกเบิกพื้นที่ด้วยการพัฒนาที่ดินและจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ราษฎรเพื่อยุติการบุกรุกทำลายป่า แล้วทำการส่งเสริมการปลูกไม้ผลเมืองหนาว ได้แก่ สาลี่ พลับ และอโวคาโด พืชไร่ ได้แก่ ถั่วแดงหลวง และขิง เป็นต้น

การเข้ามาของโครงการหลวงจึงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการทำเกษตรจากเดิม มาเป็นการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ที่เป็นเงินทองแก่ชาวบ้าน แต่อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านพบว่า การดำเนินงานของโครงการหลวงยังไม่เห็นผลชัดเจนนักเนื่องจากขาดการประสานงานในเรื่องการประกันราคาผลผลิตให้กับชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านปลูกพืชชนิดใดชนิดหนึ่งมากเกินไปเกินความต้องการของตลาด ก็จะส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำลงตามกลไกการตลาด ดังบทสัมภาษณ์ของชาวบ้านคนหนึ่งที่ว่า "เดี๋ยวนี้ไม่เหมือนเดิมแล้ว สมัยนี้ไปทำอะไรเลือนลอยไม่ได้ รัฐบาลไม่ให้ทำ เขามอบอกให้เราปลูกนั้นปลูกนี้ แต่ไม่ได้ดูแลจริงๆ จังๆ พอปลูกกันมากเข้าก็ขายไม่ออก ขาดทุนกันมานักต่อนัก กะหล่ำปลีนี้อั่วดีเลย เดี่ยวนี้ชาวบ้านไม่ปลูกกันแล้ว"

2) การรับเอาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มาเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับหมู่บ้าน

หมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ มีข้อได้เปรียบกว่าม้งหมู่บ้าน

อื่นๆ ในละแวกใกล้เคียงคือ มีญาติพี่น้องอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มญาติพี่น้องนี้ เป็นเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยให้เกิดอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

ชาวม้งที่อพยพไปอยู่ประเทศที่สาม อย่าง สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย และอังกฤษ นั้น ไปประกอบอาชีพรับจ้าง และมีหลายคนทำงานเก็บเงินจนสามารถเป็นเจ้าของกิจการ เช่น ร้านอาหาร ได้ ชาวม้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความรักพวกพ้องมาก เมื่อย้ายไปอยู่ต่างประเทศแล้วก็ยังคงติดต่อกับญาติพี่น้องที่อยู่ในประเทศไทย หากญาติพี่น้องที่เจ็บป่วยก็สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือทางการเงินจากญาติที่ต่างประเทศ และได้รับการช่วยเหลือทุกครั้ง มากบ้างน้อยบ้างตามแต่กำลังทรัพย์ของญาติพี่น้อง ณ ขณะนั้น ญาติพี่น้องเหล่านี้มีความผูกพันและโยกหาวิถีชีวิตแบบเดิมเมื่อครั้งอาศัยอยู่ในถิ่นนี้ และยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้อย่างเหนียวแน่น เมื่อถึงวันสำคัญของชาวม้งก็รวมตัวกัน เพื่อจัดงานเฉลิมฉลอง เช่น งานวันปีใหม่ เป็นต้น ซึ่งในงานปีใหม่นี้ ชาวม้งจะต้องใส่เสื้อผ้า เครื่องประดับม้งเข้าร่วมงาน และดนตรีที่ใช้ในงานจะเป็นเครื่องดนตรีหลักของชาวม้ง ซึ่งก็คือ แคนม้ง

ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้า ทำให้ชาวม้งในต่างประเทศสามารถติดต่อสื่อสารกับญาติพี่น้องในประเทศไทยผ่านทางโทรศัพท์มือถือ เมื่อต้องการเสื้อผ้า เครื่องดนตรีใหม่ๆ หรือแม้แต่อยากลิ้มลองรสชาติอาหารพื้นบ้านม้ง จะใช้วิธีโทรศัพท์มาสั่งให้ญาติที่นั่นส่งไปให้ เมื่อสินค้าไปถึงปลายทาง และจัดจำหน่ายไปยังผู้สั่งซื้อแล้ว จะได้โอนเงินค่าสินค้ากลับมายังประเทศไทย โดยผู้ส่งจะเป็นผู้ออกค่าขนส่งเอง ซึ่งเงินที่โอนมาจะเป็นเงินสดต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น

ผ้าปักนำมาตัดเย็บเป็นกระโปรง หรือเสื้อสำเร็จรูป ขายได้ราคาตัวละ 150 ดอลลาร์สหรัฐ

แคนม้งขายได้ราคาตัวละ 300 ดอลลาร์สหรัฐ

ผักกูดตากแห้งขายได้ในราคาขีดละ 5 ดอลลาร์สหรัฐ

ผักหวานตากแห้งขายได้ในราคาขีดละ 10 ดอลลาร์สหรัฐ

เครื่องเงิน คิดตามราคาเงินแท่งในท้องตลาดขณะนั้น

บวกด้วยค่าแรงของช่าง ซึ่งปัจจุบันเงินมีราคาสูงขึ้น คิดเป็นบาทละ 300 บาท จึงทำให้ไม่มีการสั่งซื้อจากต่างประเทศมากเท่าสมัยก่อน (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ชาวบ้านกำลังดีเครื่องเงินเพื่อทำเป็นเครื่องประดับส่งไปให้ญาติที่อยู่ต่างประเทศ

ภาพที่ 3 หญิงสูงอายุชาวมังกำลังจดจ่ออยู่กับการเขียนลายผ้าด้วยเทียนเหลว

ภาพที่ 4 ภาพหญิงชาวมังนั่งปักผ้าเป็นสิ่งที่พบเห็นกันทั่วไปในหมู่บ้าน

ภาพที่ 5 หญิงชราชาวมังกำลังสาละวนกับการจับจีบผ้าม้งที่ปักเสร็จแล้ว

ชาวมังบ้านสิบสองพัฒนาใหม่ทุกครัวเรือน มีญาติอยู่ในต่างประเทศจึงสามารถส่งสินค้าไปจำหน่ายให้กับเครือญาติและชาวมังคนอื่นๆ ได้ โดยสินค้าที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือเสื้อผ้าม้งสำเร็จรูป ซึ่งหญิงชาวมังสามารถทำได้ทุกคน จึงเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับครอบครัว โดยเฉลี่ย 1 ปี หญิงชาวมังจะสามารถปักผ้าได้ 2-3 ผืน โดยใช้เวลารว่างจากการทำไร่มาปักผ้า (ภาพที่ 3, 4 และ 5)

ภาพที่ 6 "แคนม้ง" เครื่องดนตรีสำคัญประจำเผ่าม้ง

สำหรับแคนนั้น ในหมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ มีชาวบ้านที่สามารถทำแคนได้ 2 ครอบครัว โดยวัตถุดิบที่ใช้ทำแคนซึ่งก็คือไม้หอมนั้น จะต้องสั่งมาจากประเทศลาว (ภาพที่ 6)

3) การออกไปทำงานต่างถิ่น ชาวม้งในหมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการออกไปรับจ้างต่างถิ่นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปทำงานในเมืองใหญ่ หรือกรุงเทพฯ นอกเหนือจากการทำงานเป็นลูกจ้างตามร้านค้า หรือโรงงานต่างๆ แล้ว ม้งจากหมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ยังนิยมเข้ามาประกอบอาชีพขายไก่ทอด และน้ำเต้าหู้ ตามเมืองต่างๆ อีกด้วย ชาวม้งถือคติในเรื่องความกตัญญู ลูกหลานจะไม่ทอดทิ้งคนเฒ่าคนแก่โดยไม่เลี้ยงดู แม้จะไปทำงานต่างถิ่นแต่ก็ยังส่งเงินกลับมาที่บ้านโดยสม่ำเสมอ ดังคำกล่าวของผู้เฒ่าชาวม้งคนหนึ่งที่ว่า "ไม่เห็นหน้าไม่เป็นไร ส่งเงินมาให้ใช้ได้" นอกจากนี้ชาวม้งยังนิยมไปทำงานที่ต่างประเทศ ทั้งที่ไปผ่านกรมการจัดหางาน และผ่านบริษัทเอกชน โดยประเทศที่ชาวม้งนิยมไปทำงาน ได้แก่ ประเทศเกาหลีใต้ ฮ่องกง ญี่ปุ่น และประเทศแถบตะวันออกกลาง เป็นต้น การไปทำงานผ่านบริษัทนายหน้าจะเสียค่าธรรมเนียมมากกว่า และเสี่ยงต่อการถูกส่งตัวกลับประเทศในกรณีที่เดินทางไปอย่างผิดกฎหมาย ส่วนของการไปทำงานกับกรมการจัดหางานนั้น แม้จะถูกกฎหมาย แต่มีความเคร่งครัด และมีกฎระเบียบในการสอบก่อนข้ายุ่งยาก ทำให้มีชาวบ้านน้อยรายที่จะสามารถเดินทางไปทำงานต่างประเทศผ่านกรมการจัดหางาน

4) การส่งลูกหลานให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ชาวม้งส่วนใหญ่ในหมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่ปัจจุบัน ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ด้วยเล็งเห็นว่า การมีการศึกษาที่สูงขึ้น

จะช่วยให้ลูกหลานมีทางเลือกในการประกอบอาชีพในอนาคตมากขึ้น จึงได้ส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เมื่อเรียนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนใกล้บ้าน ก็จะนิยมส่งลูกหลานไปเรียนในตัวเมือง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งมีความเจริญกว่า หรือส่งไปเรียนต่อในระดับสูง เช่น ระดับปริญญาตรี ที่กรุงเทพฯ โดยลูกหลานส่วนใหญ่นิยมมาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง การส่งลูกหลานไปเรียนต่อนี้เอง เป็นเครื่องประกันว่า พ่อแม่จะมีที่พึ่งพิงในเรื่องเศรษฐกิจเมื่อยามแก่เฒ่า ดังคำกล่าวของชาวบ้านรายหนึ่งที่ว่า "การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ คนมีความรู้จะช่วยเหลือตัวเองได้ ได้งานที่ดีกว่า"

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ชาวม้งในหมู่บ้านสิบสองพัฒนาใหม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับหนึ่ง เมื่อพิจารณาในแง่ของรายได้พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีช่องทางทำมาหากิน และมีรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐานของตนเอง และครอบครัว ตลอดจนสามารถเข้าถึงปัจจัยสี่ได้ อีกทั้งยังสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสอดคล้องกับงานวิจัยของว่าที่ ร.ท.บุญทวงศ์ เจริญผลิตผล (2544) ที่ได้ทำการศึกษากลุ่มม้งภายใต้โครงการพัฒนาของรัฐในพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ที่พบว่า ชาวม้งต้องปรับตัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเมื่ออพยพมาอยู่ในพื้นที่ที่ทางราชการจัดสรรให้ใหม่ ซึ่งแม้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน แต่ชาวบ้านสิบสองพัฒนาใหม่โดยส่วนใหญ่ก็ไม่มีภาระหนี้สินที่เกินกำลังมากนัก หนี้สินที่มีส่วนใหญ่เกิดจากการทำไร่ เนื่องจากต้องเสียค่าปุ๋ยบำรุงดินเป็นจำนวนมาก เพราะไม่สามารถทำไร่ด้วยวิธี "พักที่ดินเดิม ถางที่ดินใหม่" ได้อย่างแต่ก่อนด้วยข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ทำกินที่ทับซ้อนกับเขตป่าสงวน หนี้อีกประการหนึ่งเกิดจากการถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ แล้วถูกส่งตัวกลับก่อนจะสามารถทำงานใช้หนี้เงินที่กู้ยืมมาจ่ายค่านายหน้าบริษัทจัดหางานได้

อย่างไรก็ดี ธรรมชาติของชาวม้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประหยัด อุดออม ขยันทำมาหากิน ครอบครองอย่างสมถะ และมีความสามารถในการปรับตัวได้ดี จึงสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามา นอกจากนี้ ชาวสิบสองพัฒนาใหม่ยังให้ความสำคัญได้เปรียบในเรื่องการมีเครือข่ายทางสังคมใน

ต่างประเทศ เป็นจุดหนึ่งในการเสริมสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว แต่อย่างไรก็ดี ความได้เปรียบนี้มีได้ก่อให้เกิดหลักประกัน รายได้ที่มั่นคงในระยะยาว เนื่องจากรายได้ดังกล่าวจะผันผวนตามความต้องการของตลาดและผันผวนตามเศรษฐกิจโลก เมื่อเศรษฐกิจที่ต่างประเทศไม่ดี ส่งผลให้ญาติพี่น้องที่ต่างประเทศมีรายได้ไม่มากเหมือนก่อน ก็ทำให้ไม่สามารถส่งเงินส่วนหนึ่งมาอุดหนุนจุนเจือญาติในเมืองไทย และสั่งซื้อสินค้าจากหมู่บ้านน้อยลง ส่งผลให้ชาวบ้านต้องกลับมาพึ่งพิงการทำเกษตรกรรมเช่นเดิม ซึ่งการทำเกษตรของชาวบ้านนั้นยังมีปัญหาเรื่องผลผลิตราคาตกต่ำ ขาดการประกันราคาสินค้า ขาดการมองหาดตลาดในระยะยาว ตลอดจนขาดการส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้เลี้ยงตัวเองอย่างยั่งยืน และเป็นรูปธรรม

จะเห็นได้ว่า การพิจารณาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาวม้งบ้านสิบสองพัฒนาใหม่นั้น ประเด็นเรื่องรายได้ อาจมีใช้จุดสำคัญเท่ากับความมั่นคงด้านทรัพย์สินหรือการครองชีพ กล่าวคือ แม้จะมีรายได้ไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับคนเมือง แต่การครองชีพในชนบทนั้นไม่จำเป็นจะต้องพึ่งพาเงินเสมอไป สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดความมั่นคงสำหรับชาวม้งสิบสองพัฒนาใหม่ก็คือ "การพึ่งพาตนเอง" ดังที่ชาวบ้านรายหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า "ขอแค่มีบ้านอยู่ จะเล็กแค่ไหนก็ไม่ลำบาก มีข้าวเต็มยุ้ง ก็อยู่ได้แล้ว กับข้าวกับปลาที่หาเอาในไร่ในลำธาร มั่งน่ะกินง่ายอยู่ง่าย"

อย่างไรก็ดี หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรยื่นมือเข้ามาส่งเสริมการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน และเข้มแข็งมากขึ้น เช่น การให้ความรู้ในเรื่องการเพาะปลูก การทำเกษตรแบบพอเพียง การจัดตั้งระบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพปักผ้า และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชาวเขา การจัดหาตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนการฝึกอบรมให้ชาวบ้านสามารถขยายธุรกิจการปักผ้าไปยังกลุ่มลูกค้าอื่นได้ด้วยตัวเอง อันจะเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้ที่เพียงพอและยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2547. "รายงานสถานการณ์ทางสังคม ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 เมษายน-มิถุนายน 2547". เข้าถึงเมื่อ 17 ก.ค. 2553 จาก http://www.m-society.go.th/document/edoc/edoc_697.pdf
- เครือข่ายสิ่งแวดล้อมม้ง และคณะ. 2543. **องค์ความรู้ท้องถิ่นชนเผ่าม้ง**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.
- ว่าที่ ร.ท. บุญทวงศ์ เจริญผลผลิต. 2544. "การศึกษาการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวม้ง ภายใต้โครงการพัฒนาของรัฐในพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก". วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเสริฐ ตระการศุภกร. 2542. "การพัฒนาศักยภาพชุมชนชาวเขากับการลงทุนทางวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม". เข้าถึงเมื่อ 20 ก.ค. 2553 จาก http://www.culture.go.th/research/north/42_5.html.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ. 2536. **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: แนวทางการศึกษา วิเคราะห์ และวางแผน**. ขอนแก่น: คลังนานา.
- สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. 2538. **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง**. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. 2539. **การพัฒนาเครื่องชั๊วคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Parsons, Talcott. 1960. **Structure and process in modern societies**. USA: Free Press. (Glencoe, Ill).

>> สุภาพร คชารัตน์

จบการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา วิชาเอก การแปล สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล และหลักสูตรวารสารศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเอกหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เกียรตินิยม อันดับ 2)

ปัจจุบันทำงานในตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลงานวิชาการ เช่น นักวิจัยโครงการสุขภาวะของผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในออนูภูมิภาคผู้นำโขง : การศึกษาเปรียบเทียบภาคเหนือของประเทศไทยกับภาคใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2553